РОЗДІЛ 5. ТЕОРІЯ І МЕТОДИКА ВИХОВАННЯ

ПОТЕНЦІАЛ ІННОВАЦІЙНИХ ТЕХНОЛОГІЙ У ПІДГОТОВЦІ МАЙБУТНІХ УЧИТЕЛІВ ФІЗИЧНОЇ КУЛЬТУРИ

THE POTENTIAL OF INNOVATIVE TECHNOLOGIES IN THE TRAINING OF FUTURE TEACHERS OF PHYSICAL EDUCATION

УДК 378.018.8:373.5.011.3-051:796]:001.895
DOI https://doi.org/10.32782/2663-6085/2022/53.1.33

Маєвський М.І.,
канд. пед. наук,
доцент кафедри теорії і методики спорту
Уманського державного педагогічного
університету імені Павла Тичини
Ільченко С.С.,
канд. пед. наук,
доцент кафедри теорії і методики спорту
Уманського державного педагогічного
університету імені Павла Тичини

У статті викладено матеріали щодо поняття «інновація», охарактеризовано його зміст та сутність, наголошено на необхідності розвитку викладача фізичного виховання шляхом застосування інноваційних технологій в освітньому середовищі. В останні роки соціально-економічні трансформації суспільства, розвиток економіки на ринкових засадах, поява ринку праці і зростання мережі освітніх послуг вимагає якісних змін у концептуальних засадах професійної підготовки фахівців фізичного виховання та спорту. Нині в Україні відбувається становлення нової системи освіти, що зорієнтована на входження в єдиний світовий освітній, науковий та інформаційний простір.
Головним завданням вищої школи є якісна підготовка висококваліфікованих, конкурентоспроможних фахівців, створення умов для гармонійного розвитку особистості і надання можливостей до професійного самовизначення та професійної самореалізації упродовж життя. Закон України «Про фізичну культуру і спорт» визначає загальні правові, організаційні, соціальні та економічні основи діяльності у сфері фізичної культури і спорту та регулює суспільні відносини у створенні умов для розвитку фізичної культури і спорту. Центральний орган виконавчої влади, що реалізує державну політику у сфері фізичної культури та спорту: бере участь у підготовці, перепідготовці та підвищенні кваліфікації кадрів у сфері фізичної культури і спорту. Безпосередню участь в професійному становленні особистості вчителя фізичної культури приймають вищі навчальні заклади.
Інноваційні перетворення висувають високі вимоги до рівня теоретичних знань і практичної підготовки вчителя фізичного виховання. Він повинен уміти направити навчально-виховний процес на особистість вихованця, побудувати свою професійну діяльність так, щоб кожен студент мав необмежені можливості для самостійного і високоефективного розвитку. Тому під час навчання майбутній педагог повинен придбати: розгорнуту творчу уяву; стійку систему знань, що розкриває сутність і структуру інноваційної навчальної діяльності; вміння цілеспрямовано генерувати нові нестандартні ідеї; психолого-педагогічні знання про освоєння і впровадження інноваційних процесів у системі освіти; спеціальні психолого-педагогічні методи, прийоми і засоби, використання яких дає змогу активно включатися в інноваційну навчальну діяльність.

Ключові слова: *інноваційні засоби навчання, учителі фізичної культури, фахова підготовка навчально-виховний процес.*

The article presents materials related to the concept of "innovation", characterizes its content and essence, emphasizes the need for the development of physical education teachers through the use of innovative technologies in the educational environment. In recent years, the socio-economic transformations of society, the development of the market-based economy, the emergence of the labor market and the growth of the network of educational services require qualitative changes in the conceptual foundations of the professional training of physical education and sports specialists. Currently, a new education system is being formed in Ukraine, which is oriented towards entering the unified global educational, scientific and informational space.
The main task of the higher school is the high-quality training of highly qualified, competitive specialists, the creation of conditions for the harmonious development of the personality and the provision of opportunities for professional self-determination and professional self-realization throughout life.
The Law of Ukraine "On Physical Culture and Sports" defines the general legal, organizational, social and economic foundations of activity in the field of physical culture and sports and regulates public relations in creating conditions for the development of physical culture and sports. The central executive body that implements the state policy in the field of physical culture and sports: participates in training, retraining and upgrading the qualifications of personnel in the field of physical culture and sports. Direct participation in the professional formation of the physical culture teacher's personality is accepted by higher educational institutions.
Innovative transformations make high demands on the level of theoretical knowledge and practical training of physical education teachers. He must be able to direct the educational process to the student's personality, build his professional activity so that every student has unlimited opportunities for independent and highly effective development. Therefore, during training, the future teacher must acquire: a broad creative imagination; a stable system of knowledge that reveals the essence and structure of innovative educational activity; the ability to purposefully generate new non-standard ideas; psychological and pedagogical knowledge about the development and implementation of innovative processes in the education system; special psychological and pedagogical methods, techniques and tools, the use of which enables active involvement in innovative educational activities.

Key words: *innovative teaching aids, physical education teachers, professional training, educational process.*

Постановка проблеми. Особливості сучасного розвитку вищої педагогічної освіти відбувається реформування змісту підготовки майбутніх педагогів, зокрема й учителів фізичної культури, формуються нові вимоги до їхньої професійної компетентності, упроваджуються інноваційні технології фахової підготовки. На сьогодні постає проблема підготовки майбутніх учителів фізичної культури, які повинні мати не лише глибокі спортивно-педагогічні знання та практичні навички, а й спроможні кваліфіковано застосовувати їх у майбутній педагогічній діяльності. Для цього в основу професійної підготовки слід покласти принципи гуманізації й демократизації освіти, особистісно -діяльнісний підхід, оновлення змісту та форм організації навчально-виховного процесу із застосуванням новітніх технологій і освітніх інновацій.

Аналіз останніх досліджень з проблеми. Досліджувана проблема є важливою для представлення України на світовому освітньому просторі. До фундаментальних робіт в зазначеному напрямку належать напрацювання таких науковців, як: І. Дичківська, Н. Клокар, Т. Крученевич, Г. Селевко та ін.

Формулювання цілей статті – проаналізувати науково-методичну літературу й передовий педагогічний досвід науковців в галузі фізичного виховання і спорту щодо розкриття потенціалу інноваційних технологій у підготовку майбутніх учителів фізичної культури в умовах сьогодення.

Виклад основного матеріалу. Підготовка майбутнього вчителя фізичної культури в умовах модернізації змісту освіти є складною багатогранною системою, яка спрямована на здобуття та розвиток достатнього для продуктивної креативної професійної діяльності рівня компетентності у процесі навчання у вищому навчальному закладі і практичній діяльності з урахуванням сучасних вимог ринку праці.

Підкреслимо, що реалізація завдань до професійної підготовки майбутніх фахівців фізичного виховання та спорту потребує плекання особистості, здатної до плідної професійної праці у сучасних умовах, готової до професійної діяльності, яка володіє не тільки системою спеціальних знань, професійних дій і соціальних відносин, а й сформованістю і зрілістю професійно значущих якостей, відповідною кваліфікацією. Все це вимагає нових підходів до розробки змісту, форм і методів професійної підготовки фахівців нової формації, впровадження у навчально-виховний процес вищих навчальних закладів сучасних інформаційних технологій [4, с. 3].

Суть інноваційної функції професійної підготовки фахівців фізичної культури і спорту, за Л. Сущенко, полягає в «здатності фахівця відтворювати або створювати принципово нову систему логічних зв'язків у професійній галузі, що дає цілісне уявлення про її закономірності та суттєві властивості; впроваджувати нові перспективні що склалися відносно конкретного об'єкта, фахівець приймає оригінальні рішення з метою удосконалення власної особистості та особистостей своїх вихованців» [4, с. 24].

Важливо, щоб кожен студент усвідомив сутність інноваційних процесів у професійній діяльності, навчився використовувати їх можливості. У зв'язку з цим необхідно на лекціях та практичних заняттях вирішувати завдання, які пов'язані з розвитком особистісно-творчого і професійного зростання майбутніх учителів, їх готовністю до інноваційної діяльності та творчо їх реалізовувати у цілісному освітньому процесі вищого навчального закладу.

Поняття «технологія» у значенні науки про майстерність виникло у зв'язку з технічним прогресом. Інноваційні технології удосконалюють весь педагогічний процес освітнього закладу. Інноваційна педагогічна технологія – це цілеспрямоване, систематичне й послідовне впровадження в практику оригінальних, новаторських способів, прийомів, педагогічних дій і засобів, що охоплюють цілісний навчально-виховний процес від визначення його мети до очікуваних результатів [1, с. 34].

Інновація як процес означає часткову або масштабну зміну стану системи і відповідну діяльність людини. Інновація як результат передбачає процес поняття «новація» (новий засіб) як певний засіб (нові методи, методики, технології тощо) та «інновація», яке ширше за змістом, оскільки означає процес, предметом якого є новація [2].

Інновація – система або елемент педагогічної системи, що дає змогу ефективно вирішувати поставленні завдання, які відповідають прогресивним тенденціям розвитку суспільства. Інноваційна діяльність викладача спрямована на перетворення існуючих форм і методів виховання, створення нових цілей і засобів її реалізації, тому вона є одним з видів продуктивної, творчої діяльності людей. Інноваційний педагогічний процес – цілісний навчально-виховний процес, що відображає єдність і взаємозв'язок виховання та навчання, який характеризує спільну діяльність співпрацею та спільною творчістю цих суб'єктів, сприяючи найбільш повному розвитку і самореалізації особистості студента [1].

Інноваційні технології – відносно нове поняття для сфери освіти, включаючи фізичне виховання. Процес використання традиційних і впровадження інноваційних технологій навчання протікає стихійно. У процедурі їхнього відбору і реалізації у навчальному процесі існують суперечності між новими цілями освіти і старими способами представлення і засвоєння знань; зростаючими об'ємами інформації, яку необхідно передати

студентам та обмеженою кількістю навчального часу; гострою необхідністю педагогічних інновацій в навчальному процесі недостатньою розробленістю методології використання нових педагогічних технологій в освіті [1]. Це передбачає системне використання наукових досягнень для соціального і економічного розвитку суспільства, інтелектуального розвитку індивіда, вимагає створення стимул-реакцій для поширення і придбання знань, модернізації системи освіти.

Підкреслимо, що останнім часом вчителі-новатори з фізичної культури намагаються працювати творчо, використовуючи різноманітні форми, методи та прийоми у процесі навчання, застосовують інновації та сучасні технології навчання: інформаційні комп'ютерні технології; ігрові технології навчання; технологія творчого розвитку; технологія проектів; технологія співпраці; інтерактивні технології.

Впровадження інформаційно-комунікативних технологій в навчально-виховний процес дає змогу вирішувати основну задачу сучасної освіти: формування активної особистості учнівської та студентської молоді. Це дозволило створювати індивідуальні оздоровчі програми, проекти, презентації, проводити ділові ігри та майстер-класи.

Відомо, що майстер-класи стимулюють пізнавальний інтерес. У ході майстер-класу відпрацьовуються вміння щодо самоорганізації та самоконтролю майбутніх фахівців, здійснюється індивідуальний підхід до кожного студента, відстежуються позитивні результати навчально-пізнавальної діяльності.

Слід підкреслити, що на практичних заняттях з теорії і методики фізичного виховання проводяться ділові ігри з розв'язанням професійних ситуацій, що можуть виникати на уроці фізичної культури. Також студенти та магістранти охоче презентують на практичних та семінарських заняттях, науково-практичних семінарах та конференціях наукові проекти: дослідницькі, творчі, інформаційні, фізкультурно-оздоровчої спрямованості.

Слід зазначити, що в Уманському державному університеті імені Павла Тичини широко практикується поєднання очної, заочної та дистанційної форм навчання, що має високий ступінь мобільності, є однією з найбільш ефективних і перспективних систем підготовки фахівців.

Поширення інноваційних процесів в освітньому просторі вищого навчального закладу стало вагомим рушійним фактором формування нових механізмів професійної підготовки та створення внутрівузівської системи управління якістю освіти, яка містить сукупність організаційної структури, розроблених методик, процесів і ресурсів, що представлені організаційно-розпорядчими та нормативними документами, а також різного роду процедурами для контролю якості професійної підготовки майбутніх фахівців і основних напрямків діяльності вишів.

Застосування інноваційних педагогічних технологій у професійній підготовці майбутніх учителів фізичної культури передбачає створення творчої атмосфери, активне використання інтерактивних форм і методів, новаторських способів, прийомів, педагогічних дій і засобів, що охоплюють цілісний навчально-виховний процес від визначення його мети до очікуваних результатів.

Таким чином, цілеспрямоване поєднання зазначених вище технологій створює умови досягнення значних результатів у діяльності окремої особистості та колективу загалом. Інтеграція інноваційних технологій у навчально-виховній діяльності сприяє творчому розвитку особистості, стимулює активність і самостійність студентів і магістрантів, розширює можливості навчання та самонавчання, виховання і самовиховання, розвиває вміння використовувати набуті знання, вміння та навички у педагогічній практиці.

Принцип оздоровчої спрямованості фізичного виховання конкретизується у використанні фізкультурно-оздоровчих технологій, які зараз інтенсивно розвиваються та поступово впроваджуються в навчально-виховний процес загальноосвітніх навчальних закладів.

Поняття фізкультурно-оздоровча технологія об'єднує процес використання засобів фізичного виховання в оздоровчих цілях та наукову дисципліну, розробляючи та вдосконалюючи основи методики побудови фізкультурно-оздоровчого процесу [3].

Кожний вчитель, який сьогодні працює у школі повинен володіти сучасними фізкультурно-оздоровчими інноваційними технологіями та використовувати їх на уроках з фізичної культури, на перервах та у позакласній роботі зі школярами. Тому під час навчання у вищому навчальному закладі майбутньому вчителю фізичної культури необхідно оволодіти сучасними фізкультурно-оздоровчими інноваційними технологіями, щоб вміти їх використати у своїй роботі.

Застосовуючи на практиці фізкультурно-оздоровчих технології у фізичному вихованні є різні види фітнес-програм, які складають основний зміст діяльності сучасного уроку фізичної культури. У теперішній час розроблено та практично апробовано цілий ряд авторських комплексів, програм фізичних вправ оздоровчої спрямованості та фітнес-програм, які призначені для широкого використання. Провідними з них вважаються: класична аеробіка; степ- аеробіка; слайд-аеробіка; аква-аеробіка; танцювальна аеробіку: фанк- аеробіку, сіті-джем, байлі-денс та ін.; аеробіка з навантаженням: супер- стронг

(з використанням спеціальних важких палок бодібарів), памп- аеробіка (вправи з міні-штангою); шейпінг; стретчинг; пілатес; йога; фітбол-аеробіка тощо.

Використання фізкультурно-оздоровчих технологій у процесі підготовки майбутніх вчителів фізичної культури сприятиме підвищенню мотивації до занять фізичними вправами, допоможуть оволодіти, а в майбутньому ці технології використовувати в своїй професійній діяльності, що сприятиме ефективному вирішенню завдань фізичного виховання учнівської молоді [3].

Зауважимо, що в сучасній вищій школі впровадження інноваційних технологій у фахову підготовку майбутніх учителів фізичної культури здійснює викладач, тому він повинен відповідати певним вимогам, серед яких:

– спрямованість дій викладача на впровадження інноваційних технологій, створення організаційно-педагогічних умов, які активізують аудиторну й самостійну пізнавальну діяльність студента;

– спроможність формувати в студентів потреби в поглибленому вивченні дисциплін спортивно – педагогічного циклу, поєднання вмінь систематизувати знання, користуватися ними й передавати їх іншим [5].

Інноваційні технології навчання розглядаються не просто як форма організації навчально-виховної діяльності, а як процес розвитку професійних здібностей у студентів, що дає змогу перетворювати знання та вміння в частину професійної компетентності. Формування вчителя-новатора повинно відбуватись із впровадженням у навчальний процес інноваційних технології для кращого засвоєння системи знань, формувати професійне ставлення до педагогічних проблем, розглядаючи їх із різних позицій. На думку Т. Крупевич [6], це актуалізує доцільність застосування інноваційних здобутків педагогічної науки у фаховій підготовці майбутніх учителів фізкультури.

Разом із тим без активної, свідомої участі студентів не може бути позитивних результатів від процесу навчання викладацької діяльності. Враховуючи те, що вагоме значення становленню майбутніх фахівців з фізичної культури належить процесу самоосвіти, актуальним для студентської молоді буде «Індивідуальний план професійного самовиховання в студента (майбутнього фахівця з фізичної культури) основних педагогічних умінь», розроблений самостійно на власний розсуд і скорегований з викладачем.

Висновки і перспективи. Підводячи підсумок сучасний вчитель фізичної культури повинен знати: 1) зміст інноваційних технологій у галузі фізичної культури і спорту; 2) форми, методи і принципи організації інноваційного навчання; 3) медико-біологічні, психолого-педагогічні, соціокультурні основи інноваційних технологій у галузі фізичної культури і спорту.

Нами встановлено, що інтеграція системи вищої освіти України до світової системи вищої освіти передбачає впровадження інноваційних технологій в процес підготовки вчителя фізичної культури за умови збереження і розвитку досягнень і традицій національної вищої школи. Сутнісне й цілісне оновлення педагогічної теорії і практики в галузі підготовки вчителя фізичної культури забезпечать психолого- педагогічні та фізкультурно-оздоровчі інноваційні технології.

До перспектив подальших наукових досліджень належить питання щодо пошуку шляхів мотивації майбутніх фахівців з фізичної культури до процесу саморозвитку та самовдосконалення.

БІБЛІОГРАФІЧНИЙ СПИСОК:

1. Дичківська І. М. Інноваційні педагогічні технології: навчальний: посібник. К. Академвидав, 2004. 345 с.

2. Ярмоченко М. О Педагогічний словник. К. Педагогічна думка, 2001. 516 с.

3. Круцевич Т. Ю. Теория и методика физического воспитания: учеб. для студентов высш. учеб. заведений физ. Воспитания и спорта К. Олимпийская литература, 2003. Т.2. 390 с.

4. Сущенко Л. П. Теоретико-методологічні засади професійної підготовки майбутніх фахівців фізичного виховання та спорту у вищих навчальних закладах. авторефдис на здоб. наук. ступеня д-ра пед. наук К., 2003. 46 с.

5. Іванська О. В., Сидорук А. В., Яковенко Т. С. Формування професійної майстерності фахівців фізичної культури засобами педагогічних технологій: URL : http://nauka.uagate.com/wpcontent/uploads.pdf.